

een **thuis** op **wielen**

MARCHIEN
DEN HERTOG

een thuis op
EERHERSTEL VOOR DE SLEURHUT
wielen

Het echtpaar Van der Mark overnacht op een ongebruikte weg in Frankrijk.

Vooraf

Dik van der Meulen

Eens ging ik met een vriend uit kamperen in de Franse Alpen. We hadden het grondig aangepakt, niet met een van die slappe koepeltentjes die ook toen al de campings domineerden, maar met een degelijk exemplaar, van stevige stokken en een binnen- en buitentent voorzien, alles van katoen. Het aantal scheerlijnen en tentharingen was niet te tellen – en dat had een reden: in de bergen kon het flink spoken.

Toen we de tent eindelijk hadden opgezet, een langdurige operatie die ten koste was gegaan van zeker tien krom geslagen haringen, reed er een auto het kampeerterrein op, met aan de trekhaak een elegant gestroomlijnde caravan. Juist wilde ik er mijn waardering voor uitspreken, toen mijn kampeerkompaan zei: 'sleurhut!' Hij spuwde het woord uit, met een minachting die me nog dieper trof dan de term zelf.

Sleurhut. Ik dacht aan de vakanties in Frankrijk met mijn ouders en broers in onze caravan, aan het gezamenlijk kaartspel – in een gezin dat amper aan spelletjes deed – waarbij mijn broers Tour de France-achtige klasseringen bedachten, met behalve de Gele en Groene Trui ook de Prix d'Élégance, aan de vrolijke debatten en vertrouwelijke gesprekken, de blikken Cassoulet (met de slapste worstjes ooit gemaakt) en de gloeikousjes van de Campinggaz-verlichting, en vooral: aan het ongekende gevoel van veiligheid dat je als kind in de gezellige beslotenheid van de cabine ervoer. Het enige nadeel was eigenlijk dat je er een auto voor nodig had, zodat ik later, als wandelaar en fietser, alleen in caravans van vrienden kon overnachten.

Het is de vraag of mijn tentgenoot zich bewust was van mijn bekoelde vakantie stemming als gevolg van zijn verbeterde 'sleurhut!', want de eigenaars van de caravan – een vrolijke familie die een en al harmonie uitstraalde – hadden zich nog maar net geïnstalleerd, of er barstte een onweer los zoals ik maar zelden had meegemaakt. Urenlang woedde het noodweer, vermoedelijk omdat de donderbui tussen de bergen bleef hangen. Van slapen kwam niets, de wind duwde de buitentent tegen de binnentent, zodat overal water naar binnen lekte. Tegelijk deed een kleine *banjir* zijn best ons tentzeil, en daarmee alles wat wij bezaten, te overspoelen. Maar onze tent hield het, dankzij de vele scheerlijnen en haringen.

Toen we de volgende morgen naar buiten kropen, bescheen de zon, die juist boven de bergrug in het oosten was uitgestegen, een terrein dat eerder aan de Somme of Ieper 1916 deed denken dan aan een camping. Driekwart van de tenten was door wind en water meegesleurd, terwijl de rest scheef en beschadigd uit de blubber stak. Ontredderd scharrelden de eigenaars over het terrein, op zoek naar wat er van hun bezittingen was overgebleven. Met één uitzondering. Fier stond de caravan te midden van de ravage: de storm had hem niet gedeerd en het regenwater was tussen de wielen doorgespoeld. De bewoners kwamen juist naar buiten. Goed uitgerust maar vol verbazing keken ze naar wat de avond tevoren nog een vriendelijke kampeerweide was geweest.

Droog, onafhankelijk, veilig en tóch één met de natuur. Dit boek over de ontwikkeling, de geneugten en (in sommige gevallen) misschien ook wel de kneuterigheid van het kamperen op wielen is een terechte ode aan de caravan.

Mevrouw van der Mark met hondje voor de caravan.

Iedere dag een nieuw uitzicht

'Elke dag kunt u vanuit de caravan van een ander uitzicht genieten. U kunt naar believen tijdelijk op een hoge berg wonen, maar ook in een diep, beschut dal. Aan een drukke Parijse boulevard, zo goed als in een middeleeuws stadje. Overal vergezelt u het vertrouwde, geheel naar eigen smaak ingerichte flatje. Uw pantoffels staan er klaar, uw boek ligt opengeslagen op tafel en 's avonds stapt u in uw eigen, geriefelijke bed. U kunt gelijk met de natuur ontwaken en u hoeft maar een paar stappen te doen om er midden in te staan.'

Dat schrijft journalist Gé van der Mark in 1960. En zo vat hij kernachtig samen wat precies de charme van de caravan is. 1960 is een soort kantelpunt in de geschiedenis van de Nederlandse kampeerwagen. De sombere en sobere periodes van crisis, oorlog en wederopbouw zijn voorbij. Met de invoering van de vrije zaterdag en op handen zijnde loonsverhogingen staan we aan de vooravond van een welvaartexplosie, die de caravan in haar kielzog zal meevoeren in de periode die wel de Gouden Jaren wordt genoemd.

De Nederlandse liefde voor het kleine huis op wielen zal de magere jaren tachtig overleven en exponentieel groeien tot op de dag van vandaag. De caravandichtheid is hier nog steeds de grootste ter wereld. *Een thuis op wielen* is daarom niet alleen een cultuurgeschiedenis van de Nederlandse caravan, maar ook een kleine geschiedenis van Nederland in de twintigste eeuw.

Het idee voor dit boek ontstond na een gesprek tussen de Walburg Pers en Spaarnestad Photo. Dit beeldarchief beheert de enorme collectie foto's die Gé van der Mark in 1987 naliet aan het Nationaal Archief. Tientallen jaren hield de caravanspecialist alle gegevens over het Nederlandse caravangebeuren bij. Hij bezocht (inter)nationale beurzen waar hij alle mogelijke merken fotografeerde. En zelf trok hij met zijn echtgenote van april tot en met oktober door heel Europa, van Lapland tot Roemenië, de hiel van Italië en Zuid-Afrika. Veel van de foto's in dit boek zijn van hem.

Inhoud

Bouwen 10

- De pionier 12
- De architect 16
- De fabriek 20
- Terug naar de basis 25
- Bloemetjesgordijn 32
- Satellietschotel 38
- Een caravan is een caravan 41

Kopen 46

- De baron 48
- Hotelletjes op wielen 56
- Tijd en geld 58
- Gouden Jaren 62
- Het geluk van de arbeider 66
- Crisis 70
- De magere jaren 73
- Vrij... dan de caravan 76
- De verkoper 83
- Vrolijke vrije tijd 85

Inpakken 90

- Ik ga op reis en neem mee... 92
- Pindakaas 94
- Wat thuis blijft is mooi meegenomen 97
- Ik vertrek 98

Rijden 100

- Enige wenken voor de weg 102
 - Levensgevaarlijk 105
 - De berg 107
- Waar draai jij de pootjes uit? 109
 - Route du soleil 110
 - Total loss 113
- 'U spreekt met de Alarmcentrale' 116
 - Onderweg zijn 120
 - We zijn er bijna 122

Kamperen 126

- Verwarmd sanitair 128
 - De voortent 133
 - Stijl 136
 - Rommelen 140
 - Eenpansgerecht 143
 - Campingsmoking 147
 - De liefde 153
 - Hoeksteen 156
- Terug naar het aanrecht 159
 - Snelkookpan 164
 - Nat 166
 - Koud 170
 - Weerloos 173
 - Sinister 178

Thuiskomen 182

- De bond 184
- De club 188
- Opvouwbare romantiek 191
- Grijze nomaden 194
 - Haat 197
- Sleurhut 199
- Retro 202
- Een thuis op wielen 206

Verder lezen 210

Bouwen

Slapen, eten, koken en een spelletje doen op zes vierkante meter – en ook nog licht van gewicht met een stabiele wegligging. Daar zetten ingenieurs, architecten en uitvinders graag hun tanden in. Het leidt in de jaren dertig, vijftig en zestig tot tientallen werkplaatsen en fabriekjes, waar geëxperimenteerd wordt met materialen, vormen, kleuren en handigheidjes. Nu is Kip in Hoogeveen nog de enige fabriek in Nederland die op grotere schaal caravans produceert.

Fabricage van de Belgische Constructam door de gebroeders Van Herten, die vanaf 1956 caravans bouwen. De caravan heeft een metalen onderstel met aluminium bekleding en daarop een polyester kap.

De pionier

De eerste caravan in Nederland is gebouwd uit liefde.

Technisch gezien was het overigens geen caravan maar een vouwwagen, maar dat zien we voor deze keer door de vingers. Ingenieur Dirk van Haren Noman bedacht hem om zijn echtgenote het gekruip en gehannes in een tent te besparen. 'Op een dag,' herinnert zoon Theo zich, 'zei hij tegen mijn moeder: "Ik ga voor jou een kampeerwagen bouwen zodat het kamperen een hoop plezieriger voor je wordt."' "

Moeder Gabrielle is een pittige tante, 'een madammeke', afkomstig uit een voormelijk Brussels ambtenarengezin, waar het hele idee om de natuur in te trekken en op de grond onder een stukje canvas te slapen ondenkbaar is. Ook in Nederland is dat nog maar een recente hobby van een stel excentriekelingen.

Het concept is overgewaaid uit Engeland, waar Carl Denig (die van de outdoorwinkel op de Amsterdamse Weteringschans) tijdens zijn opleiding tot kleermaker kennismaakt met welvarende jongemannen die de natuur intrekken en daar op een basale manier overnachten. Terug in Nederland besluit hij geen kleren te naaien maar tenten. Om afzet te creëren, richt hij in 1912 met zijn zus en twee vrienden de Nederlandse Toeristen Kampeer Club op.

'Het moet de mensen gelukkig maken om deze wagens te gebruiken'

Na de Eerste Wereldoorlog komt er bescheiden schot in het Nederlandse kampeergebeuren. Zo huurt Van Haren Noman ieder jaar voor het gezin een tent bij een firma in Arnhem. De zakenman runt het Amsterdamsch Technisch Handelskantoor en importeert de Cyclonette, een wonderlijk autootje met drie wielen uit Duitsland. Omdat hij zijn vrouw niet op de grond wil laten slapen, tekent hij in de

werkplaats op Keizersgracht nummer 755 een aanhangwagen met uitvouwbare tent waarin vier mensen kunnen slapen.

'En daarmee kreeg ons kamperen een totaal ander aanzien,' vertelt Theo. 'Je kon zomaar rechtop zitten op een bank aan een echte tafel, er was een keukentje om te koken. Stel je voor, na al dat gescharrel op je knieën in een tent. En in de avond ging je slapen in een gewoon bed, een of twee hoog, enfin het comfort was onvoorstelbaar in vergelijking met het klassieke kamperen.'

Kennissen en vrienden zijn enthousiast. Van Haren Noman huurt personeel, past zijn werkplaats aan – er is een grote deur waar ooit koetsen in en uit reden, en nu zijn nieuwe producten – en bouwt in 1926 zijn eerste kampeerwagen voor de verkoop. De 'woon- en kampeeraanhangwagen voor uw vrije dagen' krijgt, zoals vaker zal gebeuren, een variatie op zijn eigen naam.

'Het zijn gerieflijke huisjes op wielen,' stelt de Hano-catalogus uit 1929. 'Van prima materialen vervaardigd. Het praktisch ingerichte interieur maakt een gezellige en huiselijke indruk.' Opgeklapt vormen de rugleuningen van de 'gemakkelijke zitbanken' een derde en vierde bed. Naast een complete keukenuitrusting, die 'rammelvrij is opgeborgen', wordt de vouwwagen geleverd met een klaptafel, een kastje, bakjes voor de keukeninventaris en levensmiddelen, een bergplaats voor dekens en bagage en 'een waterreservoir, inhoudende 40 liter, compleet met pomp'.

Ze zien er 'bijzonder behagelijk' uit, schrijft de *Tilburgsche Courant*. 'De prachtige tentwagen Hano, 's nachts als slaapwagen met vier Pullman-bedden en overdag woonwagen met twee canapés, een tafel in de midden en een kookgelegenheid is werkelijk een uitvinding, die kampeerzieken zeer ten goede kan komen.' Vanaf 1929 verkoopt Hano ook de Engelse Eccles-kampeervagen, een echte caravan. De luxe variant heeft bedden met veren. Ook Carl Denig importeert en ontwerpt